

Že zdaj bi se utapljali v smeteh

V najstarejši sortirnici v Sloveniji Odpadno embalažo še vedno prebirajo ročno – V načrtu posodobitve

V rdeče uniforme oblečene delavke stojijo ob tekočem traku in z vajenimi gibi v zbiralne posode poleg sebe odbirajo s kupa najrazličnejše embalaže. »Ni najlepše delo, a delo je. Vmes poslušamo radio in klepetamo,« pove ena izmed njih in z zanimanjem opazuje žensko torbico, ki se je znašla med embalažo. »Sem ter tja je vmes tudi kakšna napol zaužita riba, kar ne diši ravno najlepše,« je povedal Peter Gabrovšek, vodja Centra za ravnanje z odpadki Vrhnika, kjer ob ločevanju odpadne embalaže še kompostirajo biorazgradljive odpadke.

JANA ZUPANČIČ, besedilo
JOŽE SUHADOLNIK, fotografije

Družba Center za ravnanje z odpadki Vrhnika (CRO Vrhnika) je pred kratkim postala polnoletna in prav vrhniška občina je tista, ki se je v Sloveniji prva lotila ločenega zbiranja odpadkov, saj so prve ekološke otoke in enostavni zbirni center postavili že daljnega leta 1995, leto dni pozneje pa že prvo sortirnico. V njej še vedno ročno prebirajo embalažo in jo, lepo presortirano, stisnejo v kocke, nato pa jo lastniki odpeljejo v nadaljnjo predelavo. »V ceni vsake plastenke je namreč že tudi cena njene predelave in s tem denarjem upravljajo embalažerske družbe, kot so Slopak, Interseher in druge. Mi smo zgolj izvajalci storitve, sortiranja, embalažerji pa potem posamezne izsotirane frakcije embalaže prodajo ter si tako pokrijejo del stroškov predelave,« je na kratko strnil Marko Kocjančič, direktor CRO, ki od leta 2007 deluje kot samostojna hčerinska družba enega največjih evropskih podjetij za izvajanje storitev gospodarnega ravnanja z odpadki, avstrijskega Saubermaier Dienstleistungs AG iz Gradca.

Nenehno zlo – vreč(k)e

Medtem ko javne komunalne službe zbrane mešane komunalne odpadke po dodatnem sortiranju odlagajo na deponijah, na Vrhniki končajo biološko razgradljivi odpadki iz gospodinjstev in zbrana mešana odpadna embalaža iz ekoloških otokov. Prvo prebiranje embalaže, še pred tekočim trakom, večinoma z grabljami opravi zaposleni, ki popravljajo že naš

V 100-tonski stiskalnici v kocke stisnjena embalaža, zaradi česar je lahko na tovornjake naložijo precej več, kakor če bi vozili razsuti tovor.

osnovni greh: da embalažo v smetnjake odlagamo zbrane kar v vreči. No, to ni pravilno, in tudi zato imajo ekološki otoki za zbiranje embalaže tako majhne odprtine – da smo (preklinjajoč) prisiljeni vsak odpadki odvračati posebej. Ko prvi sorter v vrsti preluknja vrečo, strese vsebino na tekoči trak in že tam naredi grobi izmet stvari, ki v embalažo pač ne sodijo – vmes so pokvarjeni dežniki, steklenice, odslužena posoda, celo nagačene živali ...

Teškoči trak nato odpadke pripelje v preprosto podolgovato hišico, kjer jih pod drobnogled in odbir vzame pet zaposlenih. »Sedem ur in dvajset minut delamo, vmes malica in kratka pavza,« je povedala ena od njih med večšim metanjem posameznih vrst odpadkov v koš poleg sebe. Vsak od njih je zadolžen za dve vrsti odpadkov, na primer pločevinke in konzerve, brezbarvne in barvne folije, plastenke, ki se ločujejo na barvne in brezbarvne ... »Razlika je v ceni, ki jo lastnik iztrži za presortirano embalažo; če so plastenke zmešane, so

recimo vredne dvesto evrov na tono, če so sortirane po barvah, pa lahko tudi dvakrat več, tako da se to zagotovo splača,« je povedal Peter Gabrovšek, vodja centra, in dodal, da ima sicer največjo vrednost aluminij (750 evrov za tono), iz katerega je večina pločevink pijač.

»Osnova vsega tega seveda je, da ljudje učinkovito ločujejo odpadke in je tistega, česar se ne da predelati zaradi neustreznega odlaganja, npr. umazane embalaže, odpadkov, ki ne sodijo na ekološki otok, minimalno. Vrhnika občina se z ločevanjem ukvarja že vrsto let in to se vsekakor pozna: vrhniških odpadkov skoraj ni v vrečah.«

V predelavo ali v peč

Kakor je povedal Gabrovšek, je izkoristek embalaže, ki pride k njim, več kot 99-odstoten, kar pomeni, da gre vse v predelavo v prvotne materiale – plastenke, pločevinke ali konzerve – oziroma v polizdelke, v glavnem granulati, iz katerega je mogoče izde-

lati celo serijo izdelkov, tudi tekstil. Kar ni za predelavo ali če je embalaža preveč onesnažena – ni oprana, še vsebuje vsebino ipd. –, ostane na tekočem traku nedotaknjeno in se po stiskanju odpelje do zadnje postaje – tovarne za predelavo plastike v alternativno gorivo, ki ga med drugim uporabljajo cementarne.

Dokaj majhna sortirnica sicer čaka na posodobitev. »Cilj je povečati zmogljivost, zmanjšati ročno sortiranje – že magnet na traku in na primer samodejno ločil kovinsko embalažo.« A to ne bi pomenilo manj, ampak več zaposlenih, saj bodo zaradi večjih zmogljivosti lahko sprejemali večje količine odpadkov, kar bo kljub izboljšani tehnologiji povečalo potrebo po kadru. »Za sortiranje, nalaganje, razlaganje ... Zdaj je zaposlenih 21 ljudi, sem ter tja vzamemo še kakšnega študenta,« je povedal vodja centra. Večje potrebe po dodatni pomoči so zlasti od marca, vrhunec je maja in junija, to pa traja vse do septembra oz. oktobra. »Zakaj? Hm, zagotovo se popije več pijače – plastenk in pločevink je opazno več. Poleg tega se v teh mesecih zbere veliko bioloških odpadkov iz gospodinjstev – za primerjavo: pozimi jih je najmanj pol manj kot v poletnih mesecih. Na Vrhniki sicer posameznik pridela približno 130 kilogramov bioloških odpadkov na leto, plastične embalaže pa tri do štiri kilograme na mesec, kar je kakšnih 40 kilogramov na leto.«

»Bodo že drugi«

»A ni embalaža tista, ki je problematična. Skoraj vsa je namreč izdelana iz surovin, ki jih dobimo v naravi, iz nafte, železa, z reciklažo pa jih uporabljamo znova in znova, kar pomeni, da manj izkoriščamo naravne vire. S tem lahko poskrbimo, da bodo imele generacije za nami še dostop do njih in tako ne bo popolnega pomanjkanja,« je pojasnil Gabrovšek. »Bolj problematični so mešani odpadki. Cilj je, da se njihova količina čim bolj zmanjša, in vemo, da je to mogoče, saj med njimi najdemo še cel kup stvari, ki bi jih lahko predelali ali znova uporabili; oblačila, čevlje in podobno. Nekateri ljudje žal še vedno razmišljajo na način: 'Tole bom

Torbica iz skaja, ki zagotovo ne sodi med embalažo. Pa je vseeno tam.

odvrget, saj imajo na odpadnih zaposlene ljudi, da zadeve spravijo v red.' Ne zavedajo se, da velik del tega, kar pristane med mešanimi odpadki, še vedno roma pod zemljo in tam razpada na tisoče let.«

Tudi vrečke, ki nacefrane silijo iz kupa »zemlje« pred kompostarno. Hm, za kompost ne najbolj obetavna sestavina? »To med postopkom izločimo in odpeljemo kot odpadki v nadaljnjo predelavo. Če bi ljudje odmetavali le tisto, kar sodi med biološke odpadke, seveda ločevanje ne bi bilo potrebno. A kdo bo potem, če ne uporabljamo biorazgradljivih, pral vrečko, da jo bo lahko odvrget med embalažo? Praviloma bi pač moralo biti tako. A vendarle: če pride preveč onesnažena med embalažo ali se znajde v kompostu, se izkoristi vsaj njena energetska vrednost, kar tudi ni tako slabo,« je sklenil vodja centra in odprl vrata v kompostarno, v kateri po betonskih boksih poteka tako imenovano intenzivno zorenje.

Od odpadka do gnojila

Ob vstopu v objekt smo pričakovali hujši smrad, pa ni bilo nič usodnega.

Peter Gabrovšek, vodja vrhniškega centra

Sortirnica, kjer ni nikoli dolgčas – Ob klepetu in glasbi čas hitreje mine, popestrijo pa ga tudi posebne »najdbe«.

»Vse zračne mase iz intenzivnega zorenja potujejo skozi aktivni biofilter, ki jih popolnoma prečisti in tako ni izpustov neprijetnih vonjav v okolico. Drži, da je bilo stanje pred prihodom podjetja Saubermacher slabo, saj je tedanja kompostarna delovala na prostem. Z ureditvijo objektov, računalniško vodene tehnologije ter biofiltru pa smo vzpostavili obvladljivo stanje, usklajeno z vsemi okoljskimi standardi. Seveda pa je zelo težko izključiti posamezne emisije v okolje, zlasti ob remontih, vzdrževanju biofiltra ali ob sprejemu večjih količin bioodpadkov. A tudi v teh primerih gre za zdravju popolnoma neškodljive zračne mase, ki so lahko za koga neprijetne in moteče, marsikdo pa jih sploh ne zazna. Ali pa jih zamenja z gnojnico po bližnjih njivah,« je pojasnil direktor Kocjančič. Tudi končni izdelek kompostiranja, zemlji podoben material, je kakovostno gnojilo, ki, povedano poenostavljeno, nastaja dvanajst tednov, v glavnem z nalaganjem, prevažanjem in prekladanjem iz enega »zrelostnega« boksa v drugega.

Več in bolje

Glede na to, da so Vrhnici okoljsko dobro ozaveščeni, ni toliko vihanja nosu nad deponijami v »komunalni coni«. »Sortiranje in skladiščenje embalaže namreč okoljsko ni problematično, in če zdaj na leto sprejememo okoli 2500 ton embalaže, bi je lahko z novo infrastrukturo do pet ali celo deset tisoč ton. Ocenjujemo, da so takšne tudi trenutne potrebe, saj moramo marsikoga zavriniti,« glede prihodnosti razmišlja Gabrovšek in potrjuje načrte direktorja Kocjančiča, da bi vrhniški center sprejemal, sortiral in pripravil za predelavo vso embalažo osrednjeslovenske regije. »Površina je tukaj res velika, dovolj velika tudi za morebitno predelavo presortirane embalaže,« je prepričan vodja centra.

»Območje, kjer delujemo skupaj s komunalnim podjetjem in podjetjem za ravnanje z nevarnimi odpadki, je že od nekdaj namenjeno za komunalno-servisno-industrijsko dejavnost, pa vendar nam v štirih letih še ni uspelo priti do javne razgrnitve

podrobnega občinskega prostorskega načrta, kar bi nam omogočilo še dodatno modernizirati naš center,« je povedal Marko Kocjančič in pojasnil, da si želijo vse objekte spraviti pod streho, urediti dovoze, skratka, vzpostaviti velik in moderen center za zbiranje in tudi morebitno predelavo odpadkov.

Z enega konca na drugega

»V Sloveniji namreč ne delamo drugega, kot da vozimo odpadke z enega konca na drugega ali celo v tujino. Sami, na primer, izcedne vode, ki nastajajo ob kompostiranju, zbiramo v rezervoarje in jih vozimo v predelavo drugam. Dokler ne bo novih prostorskih izvedbenih aktov, tukaj ne smemo graditi ničesar, niti lastne čistilne naprave. Poleg tega bi se lahko, namesto da prekladamo odpadke, tudi sami začeli konkretnije ukvarjati z njihovo predelavo,« je podjeten Kocjančič.

»To pomeni nova delovna mesta, ki jih, in vrhniška občina ni nobena izjema, kronično primanjkuje.

Za povrh pa s plačevanjem davkov od dejavnosti priteka denar v državo in občinsko blagajno. Vendar je gradnja obratov za ravnanje z odpadki v urbanem okolju, kakor pravi, že vnaprej obsojena na odpor okoliškega prebivalstva oz. lokalnih skupnosti, v ruralnem okolju pa jo onemogočajo razni varstveni pasovi, kmetijske in gozdne površine ali pa zgolj posamezne zaščitene živalske vrste. Ločevanje odpadkov na Vrhniki se je sicer začelo zaradi pomanjkanja odlagalnega prostora na tedanji deponiji, ki je bila tik pred zaprtjem, odločitev pa je narekovala tudi skrb za lepše in manj onesnaženo okolje. »Ozaveščanje o tem dejansko prinaša drugačen odnos do odpadkov,« je potrdil Peter Gabrovšek, ki po vrhniškem centru vodi številne vrtce, osnovne in srednje šole. »Mladim generacijam položim na srce, da se bomo imeli vsi lepše, če bomo dosledni pri ločevanju odpadkov. In da bi se, če bi samo to, kar je zdaj tukaj pri nas, odložili na stari način, torej zakopali v zemljo, v smeteh dobesedno utapljali.«

V kompostarni intenzivnega zorenja – Pline, ki se sproščajo, prečisti biofilter, približno dva metra sekancev.

V Rimu dvakrat več odpadkov kot v Ljubljani

Preostanek odpadkov Rimljan jih pridela za 647 kilogramov na leto, Ljubljančan za 316

Danes je ločeno zbiranje odpadkov nuja, ne več samo modna muha. S povečevanjem števila prebivalstva raste tudi količina odpadkov. Problem nastane, ker je prostor za odlaganje omejen z velikostjo našega planeta. S sodobnim življenjskim slogom se odpadkom težko izognemo, saj so sestavni del človeškega delovanja. Zato pa je za uspešno obvladovanje njihove količine nujno izvajati ustrezne dejavnosti.

Ločeno zbrane odpadke predelamo v nove surovine, ostanek pa se odlaga na deponije, kjer se zagotovi njihovo dolgoročno počasno razkrajanje. Biološki odpadki se s kompostiranjem spremenijo v rodovitno prst ali pa jih uporabimo kot obnovljiv vir energije.

Sistem ločenega zbiranja odpadkov in ravnanja z njimi je po državah različen. Ločevanje odpadkov in njihovo zbiranje se razlikujeta tudi med mestom in podeželjem, saj imajo ur-

bana območja drugačno gostoto poseljenosti kot ruralna. Merilo za postavitev ekološkega otoka je en otok na 500 prebivalcev. V Sloveniji je to razmerje manjše. Na količino odpadkov pomembno vpliva tudi turistični obisk.

Red se obnese

Če primerjamo sisteme ločenega zbiranja odpadkov v Ljubljani, glavnem mestu Slovenije, in Rimu, glavnem mestu Italije, ugotovimo, da se nekoliko razlikujejo. Tako glede barve in števila zabojnikov kot načina zbiranja. Medtem ko imajo prebivalci Ljubljane na voljo pet zabojnikov različnih barv, jih imajo v Rimu, različno po posameznih predelih, tri, štiri ali v enem izmed predelov, kjer velja nov način zbiranja, celo pet. V Ljubljani se ločeno zbira embalaža, ki gre v zabojnik z rumenim pokrovom, papir v tistega z modrim pokrovom, steklo gre v zelenega, biološki odpadki se zbirajo v rjavem, preostanek odpadkov pa odložimo v siv ali črn zabojnik.

V Rimu imajo tri načine ločenega zbiranja, odvisno od predela mesta.

Razlog za to je prehajanje s starega načina ločevanja na novega. Doslej so biološke odpadke odlagali med preostanek mešanih odpadkov, njihovo ločeno zbiranje je vključeno šele v najnovejši način, pri katerem se zbira pet frakcij in ga še uvajajo. Pri starem načinu imajo na voljo moder zabojnik za embalažo in steklo, belega za papir in zelenega ali sivega za preostanek odpadkov. Pri ločevanju bioloških odpadkov te odlagajo v rjav zabojnik, papir v sivega, embalažo in steklo v modrega, preostanek gre v zelenega. Pri najnovejšem sistemu je za biološke odpadke namenjen rjav zabojnik, za steklo zeleni, za embalažo modri, za papir in karton sivi, za preostanek komunalnih odpadkov pa črni.

Po podatkih za leto 2011 v Ljubljani nastane 316 kilogramov odpadkov na prebivalca, v Rimu pa je ta številka skoraj dvakrat višja in se povzpne do 647 kilogramov na prebivalca. V primerjavi s slovenskim povprečjem, ki znaša 352 kilogramov na prebivalca na leto, je Ljubljana pod povprečjem. V Italiji pa je nasprotno, saj na leto zberejo 590 kilogramov na prebival-

ca. Rim je tako nad državnim povprečjem. Ne glede na mesto ali državo pa je pomembno, da se odpadki reciklirajo, namesto da končajo na odlagališčih. Po podatkih ljubljanske Snage je bilo v letu 2011 odloženih 110.000

ton komunalnih odpadkov, lani pa 88.450 ton. To je za 20 odstotkov manj, napoved za letos pa je dodatno zmanjšanje za 16 odstotkov na vsega 75.000 ton. Podoben cilj so si zastavili tudi v Rimu. **U. I.**

PARTNERSTVO ZA OKOLJE

Delo v sodelovanju s Slopakom in finančno podporo mehanizma Life evropske komisije avtorsko avtonomno ozavešča bralce o pomenu ločenega zbiranja odpadkov in varovanja okolja.

Cilj triletne projekta Life je pojasniti, zakaj ločevanje odpadkov in njihovo recikliranje in predelava varujejo našo naravo, ter spodbuditi bralce, da začnejo ločevati vse vrste odpadkov. Odpadno embalažo, papir in steklo, biorazgradljive odpadke, izrabljene elektronske in električne naprave in baterije. Posebna skrb bo namenjena ozaveščanju bralcev o pravilnem ravnanju z odpadnimi odpadki, fitofarmaceutskimi sredstvi in gumami.

Na vprašanja o ločevanju odpadkov in varovanju okolja bomo z veseljem odgovorili tudi v Nedelu.

Pošljite jih na naslov nedelo@delo.si (zadeva: varovanje okolja).

